

Dugonics emlékezete.

(Mint halála évfordulati napjának előestéjén.)

Még áll a ház, de hajh! már roskatag,
Fölötte az ég oly setét borult.
Repkénytől nem virítnak a falak;
A kert virága elhervadt, lehullt.
Minden oly néma, csak az esti szél
Lengeti a fák lombos tetejét —
Az emlékezet hangosan beszél:
„Itt ringaták a gyermek bölcsőjét.”

Itt élt a boldog egyszerű család,
A hű férj és a kedves feleség,
De oh! a szerencse álnok, csalárd:
A csapások őket fölkeresék!
Elköltözött a hű családapa,
A nő özvegy lön, árva a fiu;
A sir felé könnyüket hullata —
Korán testvére lett a néma bú.

A temető lakói boldogok —
De a kis árva oly boldogtalan!...
Tiszamentén a máglya fellobog:
A máglyán édes, kedves anyja van.
„Megálljatok!” — kiált és könye foly
S a népen át a tűzbe ront az árva,
Fölötte összeesap a füstgomoly —
Anyja s fiu egymás karjába zárva.

* * *

Évek multával összegyűlt a nép
Az Ur házába, mit díszíte fény:
Halvány ifju oltár elébe lép,
Az ünnep hőse ő — a völegény.
Az egyház völegénye szomorú,
Ki mondja meg, hogy miért könyezik,
Miért száll homlokára ború:
Midőn a holtakról emlékezik?...

Akit a máglya lángjai közül
Kiragadának jötevé kezek —
Az árva szemén bánat könye ül:
E könyben él a bús emlékezet.
Majd szünni kezd a régi fájdalom
És kél a szív erős tökélete:
Hogy míg el nem takarja sirhalom:
Honának lesz szentelve élete.

* * *

Sötét ború ült még a hon egén,
Be sem hegedtek a régi sebek;
Az egykor dús nép: kifosztott szegény;
Dúlt arcokon bánat, könnyi remeg.
Csapást, csapásra mért fejünk felett
A végzet büntető súlyos keze:
A hős apák utóda szolga lett —
Jármot viselt Árpád nagy nemzete.

Csak a nyelv volt még; az is paragon,
Nem mivelé a munkás honfi kéz:
Virágos kertből így válik vadon;
A gazt kiirtani, ha nincs merész.
A hazának főrangú gyermeke
Külföldre ment s ott pazarolta el,
Amit hona szerzett neki az eke
S a jobbágy véres veritékivel.

A nyelvet és apáinak mezét
Elfeledé s régen levetkezé —
Szegény honában akkor néze szét:
Midőn koldusbotot fogott keze.
A pór, a jobbágy volt még csak magyar —
Az ősi nyelv kunyhókba költözött;
A francia és a német gavar
Uralkodott a paloták között.

Lekopott rólunk az ősi zománc,
Árpád az égből sirva néz felénk!...
Hogy nemzetén a rabbilincs és lánc
Rút kénye csörg: — s mi németek levénk!!
Ekkor a felhők sűrű fátyolát,
Mely eltakarta szép hazánk egét:
Két csillag óriás fénye törte át —
S kideríté annak nagy éjjelét.

A két vezéresillag nyomán haladt
A választottak kisdéd serege,
Rögös a pálya lábalk alatt,
Villámot szór az égnek fellege.
De nem csügged a bajnok kis sereg,
A cél felé tör s diadalt arat:
Nem csüggeszhetnek ott a vérések,
Hol egyesült a szív, ész, akarat.

Hosszu, nehéz volt bár a küzdelem,
Az út felén sok összerokada —
Fejünkre zúdult a sötét elem,
Fogyott a hősök kis számu hada.
Soknak porát széthordták a szelek,
Akik valának hívek és nagyok,
Szent honszerelmük nyugoszik velek:
De a két vezéresillag fennragyog.

A vezéresillagoknak egyike
Valál te is, nagy emlékü öreg,
Szived a szívek legnemesbike —
Emléked egy század szentelte meg.
Elismerés ad méltó pályabért
Az embernek és a nagy honfinak;
A nemzet tüzzön sirjára babért, —
Ki méltó társa volt Kazinczynak.

Ki írt, hatott és munkált szüntelen,
Kopár mezőn virágokat nevelt:
Kopár a mult, virágos a jelen:
Lángszellemed minő csodát mivelt!
Ez istenszakra óriás láng leve
S félszázadon át fenn világola:
Ettől hevült a férfi kebele —
Aki a nyelvnek lön apostola.

Juhos János.

Egy Garibaldi-önkéntes kalandjai.

VII.

Az idő elég kellemesen telt el a sok fárad-
ságra következett nyugalomban. Naponkint hadi-
gyakorlatokat tettünk a gyakorló téren, találkozási
helyünk a kikötő, vagy a görög kávéház vala; itt
tudtunk s hallottunk meg minden ujságot, s fagy-
laltozván, jól kivehetőleg szemléltük a tengerszoros
túlso partján levő Reggio várost, várva a kiszál-
lási órát, melyet naponkint híreszteltek, de soha
nem történt meg.

Engem e helyőrségi élet is unatni kezdett
nemsokára. Egy nap a görög kávéházban arról
értesültem, hogy de Flotte Pál a világító toronynál
van, hol egy kalózhajó fölszerelésével foglalkozik.
Nem szükség bőven elmondanom, ki volt de Flotte
ur, senki nem személyesíté nagyobb hírrel a fit-
getlenségi háboruból a francia elemet nálánál, s
a hadseregben nem volt kedvesebb és tiszteltebb
név az övénel.

En azonnal elboesájtatásom után láttam, sze-
reztem ajáló levelet s siettem a világító toronyhoz.
A világító toronyhoz az ut a legfestőiebb; balról
szőlővel szegélyezve, jobbról a tenger határozza, s
a szem belátja túl a tengerszoroson Calabria me-
redék hegyeit, melyek ormai a felhőkben enyész-
nek el.

De Flotte Pál a világító toronynál időzött
Bordonne barátjával, ki tűzértiszt vala. Csenge-
tem nála; maga nyitá ki ajtaját, s én egy legno-
mesebb, legtiszteletet-parancsolóbb tekintetű szép
főt pillantottam meg. Nagy szöke szakála melle
középeig ért, s kopasz feje egy nemével a szöke
álhajzatnak vala földve, mely arcának bizonyos kül-
lönéséget, de szigorúságot is adott egyszersmind.
Ő volt egy azok közül, kiket Garibaldi jellemök
és tehetségük miatt leginkább szeretett.

Ő engem egész atyai jószággal fogadott, s el-
mondá, hogy a parancsár nem helyeslé a kalóz-
hajó fölszerelése eszméjét, melylyel ő is felhagyott,
hogy egy közvetlen parancsára álló francia csapa-
tot alakítson, s melybe azonnal beállhatok, ha ked-
vem szerinti e szolgálat. Egyébként ön nem fog
semmit veszteni ezáltal, mert kevés idő múlva igen
heves munkánk lesz.

E csapat, mely később de Flotte csapat nevet
kapott e jeles földünk halála után, jelenleg Beni-
Croq'-Poules nevet viselt; magát nevezé így
egy kiszolgált zuáv indítványára, ki szinte benne
szolgált. Ideiglenesen a világító torony egy kis
vendéglőjében volt beszállásolva, mely azonban
elég nagy volt szállásul, miután csak 15-en valá-
nak, én voltam a tizenhatodik.

A csapat nemsokára teljes számu lett, s ha
nem volt is igen számos, de a mennyiséget a mi-
nőség igen előnyösen pótolta ki. Nagy része ki-
szolgált afrikai katonákból állott, kiknek bátorsága
példabeszéddé vált, s szenvedélyes csodálattal vi-
seltettek vezérük iránt, kit a világ végeig is kö-

vettek volna. Mi tevékenységüket, kalandor hajla-
mukat, ravaszságukat, életrevalóságukat illeti, ar-
ról nem is szükség beszélni. A zuáv név e tekin-
tetben mindent megmond. Egyenkint meg kellene
őket neveznem, s előszámlálnom tetteiket, de ez
igen hosszadalmas lenne. A legerősebb, a legmeg-
lepőbb, primus inter Pares, vala bizonyos
Framboisy (málnai) nevű, s nem tudhattam meg
soha, honnan kapta e nevet. Midőn a csapatnak
ünnepe volt, midőn a társak év- vagy születésnapja
volt, zsebjeinket csak Framboisy markába ürítők
ki, aki a bizalom közös és önkényes szavazatával
vendéglősi rangra emeltetett. Framboisy azonnal
helyt állt s biztosak voltunk benne, hogy ha egy
tojásra adtunk neki pénzt, ő egy kappant szerzett.

Amit ő megígért, azt a leglelkismeretesebben
megtartá, s mi annyira meg voltunk mindentehtő-
ségéről győződve, hogy ha egy darab sajt helyett
a holdból kértünk volna számunkra egy szeletet,
számolhattunk volna e megbízásra (?).

Egyetlen esetre emlékszem, hol Framboisy
vállalata nem sikerült. Ez egy reggeli alkalmával
történt, amidőn én kijelentem neki, hogy egy sé-
talovat szeretnék bírní jelenleg.

— S vajjon, — mondá Framboisy — mi
akadályoz egy ily ló vételében?

— Csekélység, nincs annyi pénzem.

— Az nem baj, pénze mindig elég van az
embernek, nyulj csak zsebedbe, hadd lássuk.

En kifordítottam mindkét zsebemet, s össze-
sen 45 garas volt bennük.

— Hiszen ez kincs, — kiálta fel Framboisy.
— Add át 45 garasodat, s fogadom, hogy neked
estére lovat szerzek. Még sok is lesz e pénz, de
a maradékból kávét fogsz fizetni.

Reggeli után Framboisy átvette a pénzt, s
elment Messinába. Senki sem kételkedett rajta,
hogy vállalata nem sikerülend, s részemről szinte
megvallom, hogy én is hasonló véleményben valék.

Azonban Framboisy este visszajött szomo-
ruan, lecsüggő fővel, ló nélkül. E kereskedelmi
vállalat nem sikerült. Visszaadta 45 garasomat,
minden magyarázat nélkül.

— Alább kezdek szállni, — mondá meggyő-
ződött hangon.

Megkísértők őt vigasztalni, de nem fogott
rajta.

A bölcseneknek igazuk van, midőn azt mond-
ják: a szerencsétlenség soha se jár egyedül. Fram-
boisy érte, hogy szerencsillaga elhagyá őt.

E lóvásárlás után nemsokára új baj érte őt,
s pedig még szomorubb. Egy éjjel, midőn aludt,
egy ellenséges kéz, mely ismeretlen maradt mind-
végig, elvágta tövön egyik hajuszát.

E merénylet végrehajtója a Daliláról szóló
bibliai történetre gondolt, s aligha azt nem hívé,
hogy Framboisy ereje bajuszában rejlik. E te-
kintetben minden gyanu meg van engedve.

Akármi van a dolog, Framboisy magát
megbecstelenítve érte. E rögtönözött borbély hasz-
talan kutatása után, ki őt ily csúffá tette a nem-
zetjogok megsértésével, elhagyta csapatunkat, s
többé mitsem hallottunk róla beszélni.

Ez alatt a legközelebbi partraszállás hire na-
ponkint több hitelre talált. A világító toronynál
tábor vala rögtönözve, s a parton ágyuk állítottak
fel. Gyakran váratlan zajra riadó veretett. Éjeket
s gyakran egész napokat is a parton fekvőtőlünk,
hogy a nápolyi hajókat vizsgáljuk, melyek Altesi-
mare és Torre-Cavallo erődök ágyui alatt cirkáltak
a hegyszorosban. A másik oldalon látszott Reggio
a hegyek lábánál, melynek házai és templomai a
tenger színével egybeolvadtak, felettük állott a
várd, melyről még a bourbon zászló lobogott. E
látvány felizgatá hevűnket, s nyugtalanul vártuk a
percet, melyben a szárazra rohantunk.

Történt nemsokára egy kiszállási kísérlet, de
amennyire azok gyaníthaták, kik a vezér legmé-
lyebb eszméjébe be nem hatottak, e kísérletet csak
részletes kiszállásnak hívék. Garibaldi, ki a vilá-
gító toronyhoz City of Aberdeen nevű hajón
érkezett meg, mint állíták, Missorit, egyikét legje-
lesb tiszteinek, szemelte ki, hogy Calabriában száz
emberrel kiszállva, izgassa és előkészítse e vad
vidék népét.

Elementek tehát egy éjjel több dereglyén mély
sötétség közepett. De véletlenségek, késedelmek s
rosz kiszámítások jöttek közbe, s a dereglyék el-
tévedtek. Az altesimare-i várdából tüzeltek rájuk,
vissza kelle jönniök kiindulási helyökre. De Flotte
azonnal az Aberdeen földzetére ment, hogy a tör-
téntekről számot adjon Garibaldinak.

Az Aberdeen a világító toronytól egészen
meg volt világítva, mert még sötét éj vala. Gari-
baldi a hajó orránál állott, egyik kezével kötélre
támaszkodva; szemei Calabria felé valának irá-
nyozva, mintha ki akarta volna találni az éjen ke-
resztül és a szél zaján át, mi történik a szárazon.
De Flotte megérkezése kiragadá elmékedéséből.
Garibaldi szenvedélyes barátsággal viselteték iránta,
s egy rövid értekezletben megparancsolá neki, hogy
néhány emberrel tegyen kénutat a hegyszorosban.

— Embereim mind franciák, — válaszolá de
Flotte — s köszönöm, hogy őket szemelék ki e ké-
nyes kiküldetésre.

De Flotte tudatá velünk ez ujságot, mely